

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การปฏิรูประบบราชการเพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รัฐบาลได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ซึ่งเรียกว่า “ธรรมภิบาล” เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันพัฒนาประเทศภายใต้หลัก 6 ประการ ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2547 : 2 อ้างถึงใน ชัชชนม์ เพชรรัตน์, 2551 : 35) นอกจากนี้ได้ตราพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อกำหนดให้การบริหารราชการบรรลุปเป้าหมาย 7 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548 : 705 อ้างถึงใน ชัชชนม์ เพชรรัตน์, 2551 : 35) ประกอบด้วย เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของภาครัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของภาครัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองตามความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ สถานศึกษามีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน ดังนั้นจึงต้องนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะนิติบุคคลในการบริหารด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (ชัชชนม์ เพชรรัตน์, 2551 : 35)

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีเจตนารมณ์สำคัญ คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยได้กำหนดไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและตามศักยภาพ เพื่อให้เยาวชนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

อย่างมีความสุข การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ต้องอาศัยระบบที่มีความสำคัญประกอบกันหลายระบบ ได้แก่ ระบบประกันคุณภาพการศึกษา ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ระบบควบคุมภายใน โดยเฉพาะระบบควบคุมภายในนั้น หน่วยงานภาครัฐได้เริ่มนำการควบคุมภายในมาใช้ในการบริหารจัดการภายใน หน่วยงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนด มาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ข้อ 5 กำหนดให้หน่วยรับตรวจจัดวางระบบการควบคุม ภายใน และข้อ 6 ให้ผู้รับตรวจรายงานต่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้กำกับดูแล และ คณะกรรมการตรวจสอบการควบคุมภายในอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายในเก้าสิบวันนับจากวันสิ้น ปีงบประมาณหรือปีปฏิทิน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กระจายอำนาจการบริหาร จัดการศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ลงสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจาย อำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรบุคคล ทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้ร่วมคิด ร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ได้มาตรฐาน ดังนั้น เมื่อสถานศึกษาเป็นส่วนย่อยตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ผู้อำนวยการสถานศึกษาจึงมีอำนาจ หน้าที่จัดวางระบบการควบคุมภายในและรายงานการควบคุมภายในให้เป็นไปตามระเบียบกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 2-3)

การควบคุมภายในเป็นกระบวนการทำงานที่ฝ่ายบริหารและบุคลากรของหน่วย ราชการทุกแห่งกำหนดให้มีขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผล ว่าการดำเนินงานตาม บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบจะบรรลุวัตถุประสงค์ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงิน มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง กล่าวได้ว่าการควบคุมภายในเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่แทรกหรือแฝงอยู่ในการปฏิบัติงานตามปกติ ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้น ฝ่ายบริหารจึงควรนำการควบคุมภายในมาใช้เป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ ใช้เป็นกลไกในการส่งเสริมสนับสนุนการทำงานให้เป็นไป ตามหลักธรรมาภิบาลและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานในด้านการใช้งบประมาณและ ทรัพยากรให้คุ้มค่า มีวิธีการป้องกันความเสี่ยง ลดความผิดพลาด ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจาก การทำงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมจัดวางระบบการควบคุมภายใน และ ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาและกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหางานที่รับผิดชอบได้อย่าง มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 1)

การควบคุมภายในเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารองค์กร เนื่องจากเมื่อองค์กรขยายใหญ่ขึ้น ผู้บริหารไม่สามารถจะดูแลการบริหารงานได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีการสร้างระบบควบคุมภายในขึ้น ซึ่งมีเป้าหมายถึงการควบคุมภายในเฉพาะทางด้านบัญชีและการเงินเท่านั้น ยังครอบคลุมไปถึงการควบคุมภายในด้านการบริหาร และการควบคุมภายในด้านการปฏิบัติงานในทุกๆหน่วยและทุกๆกระบวนการของการดำเนินงานด้วย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2548 : 27) ระบบการควบคุมภายในเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาช่วยในการบริหารงานและเป็นกลไกพื้นฐานสำคัญของกระบวนการกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมในหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากระบบควบคุมภายในเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การป้องกันและรักษาทรัพย์สินของหน่วยงาน ช่วยให้การใช้ทรัพยากรของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันในปัจจุบัน หากหน่วยงานไม่มีการจัดการที่ดี หรือไม่มีการกำกับดูแลที่ดี ไม่มีระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสม โอกาสเสี่ยงที่อาจเกิดความผิดพลาดในการดำเนินงานย่อมจะมีมาก (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : คำนำ) การดำเนินการในยุคของความเสี่ยง กิจการจำเป็นต้องมีการควบคุม เพื่อควบคุมความเสี่ยงของกิจการให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ดังนั้น การควบคุมภายในคือการควบคุมโดยฝ่ายบริหารในส่วนที่เกี่ยวกับปัจจัยภายในกิจการ เช่น ทรัพยากร พนักงาน วัตถุประสงค์ ฯลฯ ส่วนการควบคุมภายนอกคือ การควบคุมโดยฝ่ายบริหารต้องเรียนรู้และปรับตัวให้สอดคล้องกับปัจจัยภายนอกกิจการ เช่น ภาวะเศรษฐกิจ กฎหมาย ภาวะการแข่งขัน เทคโนโลยี ฯลฯ (อุษณา ภัทรมนตรี, 2544 : 2)

ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ ส่วนใหญ่ยังเข้าใจในเรื่องการควบคุมภายในคลาดเคลื่อน กล่าวคือ จากการขอทราบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับร่างมาตรฐานการควบคุมภายในที่กำหนดโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ (ผู้รับตรวจ) จำนวน 500 หน่วยงาน ทั้งที่เป็นหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจในระหว่างปี 2544 พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เข้าใจว่าการควบคุมภายในเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ตรวจสอบภายใน นอกจากนี้ยังเข้าใจว่าการควบคุมภายในมีความหมายอย่างเดียวกับการตรวจสอบภายใน ซึ่งแสดงว่าผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ยังให้ความสนใจและให้ความสำคัญน้อยมากในเรื่องการควบคุมภายในและไม่มีกรออกแบบการควบคุมภายในที่ดีมาใช้ อันหมายถึงระบบปฏิบัติราชการที่หย่อนยาน คือประสิทธิภาพ และมีจุดอ่อนให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันได้ง่าย (คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน, 2544ก : 2) และจากการสำรวจการควบคุมภายในของหน่วยรับตรวจ โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน พบว่า ปัจจุบัน

หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่มีระบบการควบคุมที่เพียงพออยู่แล้ว แต่มีปัญหาหรือจุดอ่อนที่สำคัญคือ การไม่ปฏิบัติตาม “ระบบ” เช่น การไม่ปฏิบัติตามนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติคณะรัฐมนตรี และแนวทางปฏิบัติงานที่กำหนด เป็นต้น และมีหลายหน่วยงานยังมีระบบการควบคุมภายในไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสม หรือมีจุดอ่อนบางส่วน ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงระบบการควบคุมภายในที่มีอยู่ในบางส่วน และหรือเพิ่มเติมการควบคุมในส่วนที่ยังไม่เพียงพอ (คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน, 2545 : 8)

ข้อมูลการรายงานผลการดำเนินงานการควบคุมภายในของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ พ.ศ. 2547 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการรายงานผลการดำเนินงานตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ไม่ครบทุกเขตพื้นที่การศึกษา กล่าวคือ พ.ศ. 2547 รายงานร้อยละ 78.28 พ.ศ. 2548 รายงานร้อยละ 74.28 พ.ศ. 2549 รายงานร้อยละ 88.57 พ.ศ. 2550 รายงานร้อยละ 88.76 และ พ.ศ. 2551 รายงานร้อยละ 91.35 ข้อมูลดังกล่าวแสดงถึงระดับความรู้และความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในของบุคลากรที่รับผิดชอบยังไม่เพียงพอ ผู้บริหารบางส่วนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการควบคุมภายใน และจากการพิจารณาเนื้อหาของรายงาน พบว่า รายงานยังมีคุณภาพยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจแบบฟอร์มในการจัดทำรายงานไม่ตรงกัน และขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานควบคุมภายในของบุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะขาดการนำผลของการใช้ระบบการควบคุมภายในของปีที่ผ่านมา มาใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อลดความเสี่ยงหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 3)

ด้วยระเบียบที่กำหนด ความสำคัญและปัญหาของการควบคุมภายในดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินการควบคุมภายในสถานศึกษา จึงทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การดำเนินการควบคุมภายในตามมาตรฐานการควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3” ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักและบริหารจัดการกิจกรรมการควบคุมภายในสถานศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างแท้จริง สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสอดคล้องตามแผนนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินการควบคุมภายในตามมาตรฐานการควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินการควบคุมภายในตามมาตรฐานการควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ตามตัวแปรขนาดของสถานศึกษาและที่ตั้งของสถานศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ที่มีขนาดต่างกัน มีการดำเนินการควบคุมภายในตามมาตรฐานการควบคุมภายในแตกต่างกัน
2. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ที่ตั้งอยู่ในอำเภอต่างกัน มีการดำเนินการควบคุมภายในตามมาตรฐานการควบคุมภายในแตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ด้านความรู้

1. ทราบระดับการดำเนินการควบคุมภายในตามมาตรฐานการควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3
2. ทราบการดำเนินการควบคุมภายในตามมาตรฐานการควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ตามตัวแปรขนาดของสถานศึกษาและที่ตั้งของสถานศึกษา

ด้านการนำไปใช้

1. การวิจัยครั้งนี้จะช่วยเสริมสร้างความตระหนักแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการควบคุมภายใน โดยมีการนำระบบการควบคุมภายในมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในอย่างแท้จริง

2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการควบคุมภายในได้ใช้ในการส่งเสริม วางแผนพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินการควบคุมภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2553 จำนวน 67 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำนวน 57 โรงเรียน โดยใช้สูตร Yamane' (1973 : 888 อ้างถึงใน ผ่องศรี วาณิชยศุภวงค์, 2546 : 100) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้วใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) จากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.3 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานควบคุมภายในของสถานศึกษา โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล สถานศึกษาละ 2 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูผู้รับผิดชอบงานควบคุมภายในของสถานศึกษา 1 คน รวมทั้งสิ้น 114 คน จากกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย 57 โรงเรียน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกได้ดังต่อไปนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independents Variables) ได้แก่

2.1.1 ขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็น

2.1.1.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก (นักเรียน จำนวน 1-120 คน)

2.1.1.2 สถานศึกษาขนาดกลาง (นักเรียน จำนวน 121-300 คน)

2.1.1.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ (นักเรียน จำนวน 301 คนขึ้นไป)

2.1.2 ที่ตั้งของสถานศึกษา

2.1.2.1 อำเภอสายบุรี

2.1.2.2 อำเภอไม้แก่น

2.1.2.3 อำเภอกะป้อ

2.1.2.4 อำเภอทุ่งยางแดง

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การดำเนินการควบคุมภายใน ตามมาตรฐานการควบคุมภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 มี 5 ด้าน คือ

2.2.1 ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม

2.2.2 ด้านการประเมินความเสี่ยง

2.2.3 ด้านกิจกรรมการควบคุม

2.2.4 ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร

2.2.5 ด้านการติดตามประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะที่สำคัญดังนี้

1. การดำเนินการควบคุมภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและบุคลากรภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการควบคุมภายใน 5 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล

2. การควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการที่ฝ่ายบริหารและบุคลากรขององค์การร่วมกำหนดขึ้นเพื่อถือปฏิบัติ และก่อให้เกิดความมั่นใจว่าองค์การจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน และการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ภายใต้มาตรฐานการควบคุมภายใน 5 ด้าน

3. มาตรฐานการควบคุมภายใน หมายถึง มาตรฐานที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินกำหนดขึ้น มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ซึ่งมีความเชื่อมโยงและเกื้อกูลกัน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล

4. สภาพแวดล้อมของการควบคุม หมายถึง ปัจจัยต่างๆที่ส่งผลให้มีการควบคุมภายในองค์การขึ้น หรือทำให้การควบคุมที่มีอยู่ได้ผลดีขึ้น และเน้นการสร้างบรรยากาศโดย

ผู้บริหาร เช่น รูปแบบการทำงานของผู้บริหาร ความซื่อสัตย์และจริยธรรม โครงสร้างองค์การ การมอบอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบ นโยบายและวิธีบริหารด้านบุคลากร เป็นต้น

5. การประเมินความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการระบุและวิเคราะห์ ความเสี่ยงที่จะทำให้องค์การไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งปัจจัยความเสี่ยงนี้มีทั้งปัจจัย ภายในและปัจจัยภายนอก จึงต้องกำหนดแนวทางหรือวิธีการเพื่อบริหารจัดการกับความเสี่ยงนั้นๆ

6. กิจกรรมการควบคุม หมายถึง นโยบาย วิธีการหรือกิจกรรมต่างๆที่ผู้บริหาร กำหนดให้บุคลากรปฏิบัติ เพื่อลดหรือควบคุมความเสี่ยง และได้รับการตอบสนองโดยการปฏิบัติ ตาม เช่น การสอบทานงาน การดูแลป้องกันทรัพย์สิน การแบ่งแยกหน้าที่ เป็นต้น

7. สารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง ข้อมูลข่าวสารทางการเงินและข้อมูล ข่าวสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์การทั้งจากภายในและภายนอก มีการสื่อสาร ข้อมูลดังกล่าวให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยข้อมูลนั้นมีความสมบูรณ์ เหมาะสม เป็นปัจจุบัน ทันเวลาและสะดวกต่อการเข้าถึง

8. การติดตามประเมินผล หมายถึง กระบวนการประเมินคุณภาพการปฏิบัติงาน และประเมินประสิทธิผลของการควบคุมภายในที่วางไว้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยมีการ ติดตามผลระหว่างการปฏิบัติงานและการประเมินรายครั้ง อีกทั้งจัดทำรายงานเสนอ

9. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ลักษณะของสถานศึกษาที่ใช้เกณฑ์จำนวน นักเรียนกำหนดขนาด ดังนี้ สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนจำนวน 1- 120 คน สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนจำนวน 121 - 300 คน และ สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนจำนวน 301 คนขึ้นไป

10. อำเภอที่ตั้งของสถานศึกษา หมายถึง เขตอำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ได้แก่ อำเภอสายบุรี อำเภอไม้แก่น อำเภอกะพ้อ และอำเภอทุ่งยางแดง

11. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3

12. ครูผู้รับผิดชอบงานควบคุมภายใน หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายจาก ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีหน้าที่รับผิดชอบงานควบคุมภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3